

БАТЛАВ.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН

ГИШҮҮН

Р.СЭДДОРЖ

**“БУНИБАЗАРЫН ДОРЖИЙН АЛДАР ГАВЬЯАГ МӨНХЖҮҮЛЭХ, ТҮҮНИЙ
МЭНДЭЛСНИЙ 150 ЖИЛИЙН ОЙГ ТЭМДЭГЛЭН ӨНГӨРҮҮЛЭХ ТАЛААР
АВАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ” УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг.Тогтоолын төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин тавдугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт “Улсын Их Хурал төрийн дотоод, гадаад бодлогын аль ч асуудлыг санаачлан хэлэлцэж болох бөгөөд дараах асуудлыг өөрийн онцгой бүрэн эрхэд хадгалж шийдвэрлэнэ”, Гучин наймдугаар зүйлийн 2 дахь хэсгийн 1/ дэх заалтад “Үндсэн хууль, бусад хуулийн биелэлтийг улс даяар зохион байгуулж хангах” гэж заасан байдаг.

Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь хэсэгт “Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдээс бусад ой, түүхэн үйл явдал, салбарын болон зарим ажил мэргэжлийн ажилтан, ажилчдын өдөр, энэ хуульд зааснаас бусад олон улсын байгууллагаас дэлхий нийтээр тэмдэглэхээр тогтсон тэмдэглэлт өдрийг Засгийн газар тогтооно” гэж заажээ.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд Монгол Улсын сайд, эрдэмтэн, соён гэгээрүүлэгч, төр, нийгмийн нэрт зүтгэлтэн “Бунибазарын Доржийн алдар гавьяаг мөнхжүүлэх, түүний мэндэлсний 150 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг санаачлан боловсруулсан.

1.2.Практик хэрэгцээ, шаардлага

Монгол Улсын сайд, эрдэмтэн, соён гэгээрүүлэгч, төр, нийгмийн нэрт зүтгэлтэн Бунибазарын Доржийн мэндэлсний 150 жилийн ой 2028 оны 5 сард тохиож байгаатай холбогдуулан Монгол улсад олон улсын харилцааг хөгжүүлэн бэхжүүлэх, энх тайвныг сахин хамгаалж, улсын санхүү, орлого, зарлага, худалдаа, татварын бодлогыг сайжруулж, улсын сан хөмрөгийг арвижуулах, орлогыг нэмэгдүүлж, улсынхаа тусгаар тогтнол, эрх чөлөөг сэргээн мандуулах үйлсэд оруулсан үнэтэй хувь нэмэр, үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах ажлыг зохион байгуулах нь ирээдүй хойч үе түүхээ мэдэх, улс орноо хайрлан хамгаалах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлэхэд чухал ач холбогдолтой.

Б.Дорж нь улс орныхоо төлөө, улс орныхоо тусгаар тогтолын төлөө, хөгжлийн төлөө их үйл хэргийг бүтээсэн, түүнийг олон талын авьяас чадвартай, шулуун шудрага, хүнлэг чанартай байсан талаар туулж өнгөрүүлсэн замналаар нь бичсэн ном, хэвлэл, нийтлэл олон бий. Тухайлбал, түүний анхны шавь, БНМАУ-ын Гавьяат багш Ч.Түмэн нь Дорж мэйрэн багшийнхаа тухай 1980 онд “Их говийн хичээнгүй Дорж мэйрэн”, 1988 онд “Харанхуй манангаас гэгээн гэрэлд” гэдэг хоёр ном бичиж хэвлүүлсэн.

Ж.Батхүүгийн бичсэн “Ээдрээ” хоёр боть роман, Өмнөговь аймаг байгуулагдсаны 80 жилийн ойд зориулж Баян-Овоо сумын уугуул С.Батсүхийн 2013 онд бичсэн “Их говийн сургамжит хичээнгүй Дорж мэйрэн”, Дорж мэйрэнгийн зээ дүү Ц.Батмөнхийн бичсэн “Говь түшээ гүний Дорж мэйрэнгийн намтар”, Ц.Батмөнхийн охин Б.Ербишийн 2018 онд бичсэн “Миний өвөг дээдэс, удмынхан” ургийн ном, хүү Б.Энэбишийн 1990 онд “Говийн мэдээ” сонинд бичсэн нийтлэл, 2008 онд бичсэн “Б.Дорж мэйрэнгийн тухай” намтар, Мажаагийн бичсэн “Өмнөговийн Бага нэвтэрхий толь”, их эрдэмтэн Ц.Дамдинсүрэнгийн 1990 онд бичсэн “Намтрын хуудсууд” ном зэрэг материал, баримт бичиг байна. Түүнчлэн, ЗХУ-д хэвлэгдсэн “Азийн сэргэн мандалт” гэдэг номонд Дорж мэйрэнг Ази, Монголын томоохон сэхээтний нэг гэж дурьджээ.

Гэвч Б.Доржийн төр, улсынхаа хөгжилд байгуулсан их гавьяа зүтгэлийг засаг төр үнэлэх нь битгий хэл Ерөнхий сайд А.Амарын талыг баримтлагч гэж үзэн улс төрийн хилс хэрэгт холбогдуулан хэлмэгдүүлэн баривчилж, хорих мөрдөнд олон сар, жил хорьж, эрүүл мэндийг нь муутган эцэстээ 1943 онд харамсалтайгаар шоронд насан эцэс болж хэлмэгдсэн нэгэн юм.

Иймд “Бунибазарын Доржийн алдар гавьяаг мөнхжүүлэх, түүний мэндэлсний 150 жилийн ойг тэмдэглэн өнгөрүүлэх талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Хоёр.Тогтоолын төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Тогтоолын төсөл нь 2 зүйл, 3 заалттай бөгөөд Бунибазарын Доржийн мэндэлсний 150 жилийн ойг 2028 оны 5 сард тэмдэглэн өнгөрүүлэх, дурсгалыг мөнхжүүлэх талаар холбогдох арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Монгол Улсын Засгийн газарт үүрэг болгох асуудлыг тусгана.

Гурав.Тогтоолын төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар

Богд хаант засгийн монгол цэргийн “Мэйрэн” цолтой захирагч, Гадаад явдлын яамны эрхэлсэн түшмэл, Монгол Улсын Сангийн сайд, эрдэмтэн, соён гэгээрүүлэгч, улсын сурын анхны мэргэн, төр, нийгмийн нэрт зүтгэлтэн Бунибазарын Доржийн Монгол улсад олон улсын харилцааг хөгжүүлэн бэхжүүлэх, энх тайвныг сахин хамгаалж, улсын санхүү, орлого, зарлага, худалдаа, татварын бодлогыг сайжруулж, улсын сан хөмрөгийг арвижуулах, орлогыг нэмэгдүүлж, улсынхаа тусгаар тогтнол, эрх чөлөөг сэргээн мандуулах үйлсэд оруулсан үнэтэй хувь нэмэр, түүний амьдрал, үйл ажиллагааг олон нийтэд сурталчлан таниулах боломж бүрдэнэ.

Бунибазарын Доржийн амьдрал, ажил, бүтээсэн түүхийн талаар эрдэм шинжилгээний бага хурал зохион байгуулагдаж, ирээдүй хойч үедээ түүхээ мэдэх, улс орныхоо тусгаар тогтнолын үнэ цэнийг ойлгоход чухал нөлөөтэй.

Дөрөв.Тогтоолын төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаар

Тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа бөгөөд энэхүү тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон дагалдаж хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах шаардлагагүй.

---oOo---